

Editor: **Vasile Burlui**
Redactare și tehnoredactare: Iulian Popescu
Coperta: Ionuț Broșțianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

STANCU, ZAHARIA

Uruma / Zaharia Stancu. - Iași : Cartea Românească
Educațional, 2019
ISBN 978-606-8982-30-4

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional,
Iași, 2019
Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124
www.ecredu.ro

ZAHARIA STANCU

URUMA

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cartea Românească
EDUCATIONAL

CUPRINS

<i>Un Sud al genezei și al morții.....</i>	<i>5</i>
<i>Toată Dobrogea.....</i>	<i>11</i>
Cap. I.....	15
Cap. II.....	34
Cap. III.....	53
Cap. IV.....	78
Cap. V.....	113
Cap. VI.....	129
Cap. VII.....	161
<i>Toată Dobrogea.....</i>	<i>185</i>

COMENZI - CĂȘTEA PRIN POȘTĂ

Adresa: IASI, Bd Ștefan cel Mare nr 90, et. 2

700124 Telefon: 0764 982 712

E-mail: comenzi@ecce.ro

Tipărit în România

I

Întors în țară după aproape un an de hoinăreli flămânde și păduchioase prin peninsula italică, îmi luasem, în port la Constanța, rămas bun de la marinarii care avuseseră bunăvoința să mă readucă în țară. Îmi luasem respectuos rămas bun și de la domnul căpitan Dionisie Melcu.

— Altă dată, mă, să nu mai pleci din țară fără pașaport și fără parale. E plină lumea de pușcării. Înfunzi vreuna și cine știe pe unde ajung să-ți albească oasele.

— N-am să mai plec, domnule căpitan. Vă mulțumesc pentru sfat.

Încercasem să-mi caut de lucru printre hamalii din port. Vătafii mă luaseră la trei-păzește:

— Nu vezi cât ești de șubred? Ce să facem cu tine? Ca să lucrezi în port trebuie să ai spetele late și țări și picioarele zdrene.

Iar picioarele!... Pe puntea petrolierului jucasem barbut cu marinarii. Câștigasem ceva.

Îmi cumpărasem de la o brutărie o pâinișoară lunguiață și o înfășurasem într-un jurnal. De la o dugheană de scânduri, după ce mă tocmisem cam o jumătate de ceas cu un grec-parpalec, târguisem cu cincizeci de bani un pumn de măsline vechi și uscate. După ce-i plătisem, grecul mă ademenise :

— Nu vrei și ceva dulciuri?

— Nu. Sunt scumpe.

— Scumpe? Cum scumpe?

— Pentru buzunarul meu sunt chiar foarte scumpe.

Aruncasem priviri fugare prin oraș, dădusem de câteva ori ocol statuii lui Ovidiu — aici își scrisese exilatul *Tristele* și *Ponticele* — apoi, plecând într-o doară spre miazăzi, ținusem cotita potecă de pe malul mării, de care mi-ar fi fost greu să mă despart. Nu-mi tândăleam pasul, însă nici nu mi-l grăbeam. Cu toate acestea, ostenisem. Mă oprisem la far, la Tuzla, unde îmi mâncasem merindele și schimbasem câteva vorbe cu paznicul care îmi înlesnise să beau o cană cu apă. Măslinele îmi ardeau stomacul și-mi cereau mereu udătură. Vântul — îmi aduc bine aminte — adia dinspre răsărit. Ziua era calmă și limpede. Marea foșnea ușor. Foșneau ușor și lanurile nesfârșite de grâu și de secară care se întindeau până la marginea zării și până dincolo de marginile zării. Prin văzduhul însořit fulgerau albe stoluri de pescăruși.

Undeva la orizont, pe un tabun, pășteau cai șargi, mărunți. De după un dâmb ajunse până la mine lătrat de câini. Mă întrebam ce căutau câinii în pustietatea aceea. „Trebuie să fie și oameni pe aproape, îmi zisei. Ce fel de oameni? Voi vedea.” Prudența mă îndemna să culeg câteva pietre de pe țărm. Le culesei și le pusei în pălărie. Mersei mai departe. Văzui câinii. Erau o adevărată landră. Se băteau între ei pe rămășițele unui hoit de vită. Cum erau grăbiți să-și astâmpere foamea, nu mă luară în seamă. Făcură bine că nu se repeziră asupra mea, pentru că eram hotărât să mă apăr cu strășnicia cu care m-aș fi apărat dacă aș fi fost atacat de oameni. Nu aveam nimic nici cu oamenii, nici cu câinii, dar, dacă eram atacat, obișnuiam să mă apăr. Vroiam să nu-mi vând niciodată pielea pe nimic.

După ce mă depărtai de ei, aruncaii pietrele și-mi pusei pălăria pe cap. Soarele mă necăjea. Mă opream din când în când și-mi răcoream fața ca apă de mare. Necazul era altul. Nu băusem destulă apă la Tuzla. Pâinișoara dulce și măslinele sărate cumpărate de la grec îmi aduseră o nouă sete, care, înțețită de arșița soarelui și de osteneala drumului, începu să mă chinuie. Pogorâi lângă mare și mersei numai pe nisip, nădăjduind că voi găsi în malul râpos un loc de unde să țâșnească un izvor de apă bună de băut. Nădejdea mi se dovedi în curând zadarnică. Urcai malul și —

minune a minunilor! — dădui peste o covercă de nuiiele învelită cu ierburi uscate. În fața covercii, sub umbrar, un turc tinerel dormita lungit într-o rână. Dincolo de covercă se întindea un petic de pământ acoperit cu vrejuri. Lubenițe pântecoase, lunguiete și lucioase și pepeni galbeni rotunzi se odihneau în bătaia fierbinte a soarelui. Îi dădui bună ziua. Îmi răspunse. Îl întrebai:

— Ai cumva lubenițe coapte, turcule?

— Estem, ghiaurule, estem lubenițe, estem și bakâr.

— În bostănărie sau în covercă?

— Estem și-n bostănărie, estem și-n covercă.

— Scoate din covercă, turcule. Poate cele din covercă sunt mai reci.

Se târî alene în patru labe, intră în covercă, umblă sub un maldăr de iarbă uscată și se întoarse aducând o lubeniță și-un bakâr galben, cu coaja plesnită.

— Estem bun, turcule?

Râse și-mi răspunse:

— Estem. Mai buni nu estem.

Ne tocmirăm, însă nu prea mult. Setea de care eram cuprins se întetea și nu-mi îngăduia să-i amân potolirea. Îmi vându, pentru doi lei de argint, lubenița și bakârul.

— Estem scump, zisei.

— Ieftin estem, spuse turculețul. Ieftin și bun estem.

Mâncai întâi bakârul. Setea, în loc să se

ostoiască, îmi crescui. Mâncai și lubenița, nu îndeajuns de coaptă, dar zemoasă. Acum setea... Setea mi se potoli. Parcă mi-o luă cineva cu mâna. Mi se umflă și mi se îngreună pântecul.

— Venim de departe, ghiaur?

— De departe, turcule. Dar negustoria cum îți merge?

— Mergem bine. Ziua mergem bine. Noaptea, prost mergem.

— De ce? Nu faci vânzare?

— Noaptea venim găgăuți. Furăm lubenițe. Furăm bakâr. Găgăuți, păcătoși estem.

— Și cum te descurci?

— Cu pușca tragem.

Îmi arătă o roajdă de pușcă ruginită, cu cocoș.

— Și împușcăm găgăuți?

— Ferească Allah! Nu vrem pușcă. Vrem speriem. Mai cumpărăm un bakâr?

— Nu mai cumpărăm, turcule.

— Trece al om. Cumpărăm acela.

Îmi luai valea prin zăpușeala și soarele zilei. Scoase capul dintr-o gaură un popândău roșcovan. Se uită la mine. Mă uitai și eu la el. Se ascunse. Piciorul bolnav mă duru. Mă duru și celălalt, sănătosul.

„Ah! Doamne! Dacă n-aș fi șchiop, cum aș mai alerga! Ah! Doamne! Și ce bine aș trăi dacă n-aș fi prost!”

Șchiop eram. Dar oare eram și prost? De

multe ori mă întrebasesm. De multe ori aveam să mă mai întreb.

Zări goale înainte. Zări goale în urmă. Zări goale în dreapta. În stânga — marea albastră-verzuie, da, marea care foșnea într-una, marea care nu-și găsea niciodată odihna. Parcă eu mi-o găseam? Eu... Eu nu eram marea, și totuși niciodată nu-mi găseam odihna. Undeva, departe, marea goală se întâlnea cu cerul gol. Șontâc-șontâc. Șontâc-șontâc. Trecură astfel multe ceasuri. Trecu și amiaza. Trecu și prima parte a după-amiezii. Atunci văzui în zare, pe pământ, aproape de țărm, pâlpâind ca niște înalte lumânări, salcâmi. Mai mersei ce mai mersei și văzui și niște ziduri roșcate de pământ bătut. În același timp văzui și acoperișuri de olane. „Trebuie să fie un sat turcesc, îmi spusei, ori poate un sat tătarăsc. Mi-ar place mai curând ca satul de care mă apropii să fie tătarăsc.”

Îmi adusei aminte că atât în satele turcești, cât și în cele tătarăști ulițele strâmbe și prăfoase mișună de cârduri hămesite de javre jechoase și râioase. N-aveam la mine ciomag. N-aveam decât cuțitul de care nu mă despărțisem de ani de zile. De câini însă nu te poți apăra cu cuțitul. Adunai iarăși pietre. Nu le mai pusei în pălărie. Le pusei în buzunare. „Dacă vor sări la mine câinii, mă voi apăra cu pietre. O să schilodesc vreo doi-trei, și ceilalți au să mă lase în pace. Câinii, ca și oamenii,

dacă văd că nu fugi de ei și că te aperi cu îndrăzneala și-i poți lovi, sfârșesc prin a-ți da pace...

Tot mergând cum da bunul Dumnezeu și cum mă ajutau sfinții sfrijiți, mă apropiai binișor de sat. După acoperișuri, după ulițe, după minaretul mărunț al moscheii, după împrejurimi, îmi dădui seama că satul era locuit de tătari. Necheză un cal. Mai necheză încă unul. Apoi totul se liniști. Totul adormi adânc. Totul parcă muri.

Intrai în sat. Mă uitai în toate părțile. Nu simții și nu văzui țiipenie de om. Mă uitai mai bine. Îmi căzură ochii pe câțiva câini slabi scoabă și care, leneși, dormeau în țărană, la umbra puțină a salcâmlor ori a zidurilor care înconjurau casete. Se treziră. Priviră. Căscară. De lătrat nu mă lătrară. „Dacă și oamenii din acest sat, îmi zisei, vor fi tot atât de cumsecade ca acești câini ai lor, n-ar fi rău să rămân, măcar câteva luni, pe aici.”

Mă apuca să cercetez mai de aproape, cu ochii, satul. Nu mi se păru prea arătos. Parcă nici nu era sat. Părea a fi mai degrabă un biet cătun, ca atâtea altele de prin Dobrogea, alcătuit din vreo douăzeci și ceva de case mărunte. Ariile erau mari și împrejmuite cu ziduri groase și înalte de bucăți colțuroase de piatră. Salcâmi osteniți de zăpușeală și de nemișcare, cu coaja crăpată, cu ramuri răsucite, ghimpoase și betege, cu frunze verzi-

gălbui își aruncau umbrele subțiri și serbede în uliță. Porțile de scânduri erau închise. Cătunul părea cu totul și cu totul afundat în somn, dacă nu chiar în moarte.

Mă prinsesem în horă. Trebuia să joc. Mersei mai departe. Și tot mergând încet, încălzit de lungă cale și istovit de greaua zăpușeală, ajunsei, în sfârșit, în mijlocul cătunului. Aci dădui peste o clădire, măricică, ridicată toată din piatră, neîmprejmuită, pe peretele căreia era prinsă în cuie o tăbliță de tinichea, pe care scria:

PRIMĂRIA CĂTUNULUI SORG

Peste drum de primărie se afla nelipsita geamie cu minaret scund, sărac. Ceva mai la o parte de geamie, dibuii cu privirile o cafenea cu umbrar larg, sub care se putea lângezi la nesfârșit tolănit pe rogojinile întinse pe jos. Ah! Afurisitele de măslina ale grecului-parpalecului! Ar fi fost mult mai bine dacă nu le-aș fi cumpărat și dacă nu m-aș fi lăcomit să le mănânc. Îmi arseră încă o dată stomacul. Și încă o dată mă cuprinse o sete cumplită. Colac peste pupăză, mi se făcuse și poftă să fumez o țigară și să sorb legumind și pe îndelete o gingirle aburindă. Îmi înfrânai setea. Îmi

înfrânai și chinuitoarea poftă de cafea. În bătătura primăriei, câțiva tătari cu nasuri turtite și ochi pieziși, urduroși, grăsuți și bărboși, stăteau așezați turcește în țărâna alburie și fierbinte și trăgeau iavaș-iavaș din lulele. Mă îndreptai spre ei. Când ajunsei la trei-patru pași, mă oprii, îmi scosei pălăria ca înaintea unor preaputernice și preacinstite pașale și le dădui bună ziua. Îmi răspunseră pe tătarește și clătinând din cap. Nu mă întrebă nimic. Simții că trebuie să le vorbesc și, stăpânit de oarecare sfială, le mărturisii că viu pe jos tocmai de la Constanța, și că, dorind să înnoptez la ei, în Sorg, aș vrea să-l găsesc pe primar, să-l rog să-mi îngăduie. Adăugai că sunt om de treabă de felul meu, că nu umblu nici cu cerșitul și nici după furtișaguri. Tătarii întinseră gâturile și mă ascultară tăcuți. După ce isprăvii, își ciuguliră mustățile, se uitară unii la alții și râseră. Nu pricepui de ce râdeau, însă îi lăsa să râdă până s-or sătura. Se săturară repede de râs. Tăcură, și de data asta își țeșălară bărbile cu degetele desfăcute. Unul dintre ei, smead și adânc ciupit de vărsat pe față, care mi se păru a fi și cel mai tânăr, se milostivi de mine și zise:

— Eu sunt, bre, eu sunt primarul. Și dacă vrei să știi și cum mă cheamă, află că mă numesc Selim Reșit.

Îmi mormăii și eu numele. Mă înclinai și-l rugai să nu mă judece după înfățișare.

— Deși colind de multă vreme prin lume cam fără rost, n-am nimic de-a face cu secăturile și cu haimanalele de pe la marginile orașelor. Sunt, ca și voi, om de la țară, om de treabă.

Le arătai piciorul șchiop și adăugai că, deși sunt beteag și-aș fi fost îndreptățit s-o fac, n-am cerut nimănui de pomană.

— Acum... acum caut de lucru. Dacă voi găsi undeva de lucru, voi fi bucuros să lucrez și cu credință, și cu hărnicie.

Primarul mă privi tot timpul. Mă privi și mă ascultă. Și, fără îndoială, căută să-și dea seama cam câte parale fac. Mă priviră și mă ascultară și ceilalți tătari.

Cum altceva nu mai aveam să le spun, tăcui. Tătarii, fără să se clintească de pe locurile lor, se apucară să boscorodească. Boscorodiră între ei, boscorodiră... Tăcură. Primarul mă întrebă:

— Ai ceva hârtii asupra ta, ghiaurule?

— Am. Trebuie, cumva, să mă duc să le arăt și jandarmilor?

— N-avem post de jandarmi în cătun. Jandarmii trăiesc ceva mai departe de Sorg, tocmai la Tapala. Acolo au post. Pe aici trec la o zi, două. Azi au trecut. Până mâine ori până poimâine nu-i mai vedem. Și când i-oi vedea, o să le spun că ai rămas aici pe obrazul meu. Le dau plocon un miel gras și te lasă în pace. Arată-mi hârtiile...

Mă scormonii prin buzunare și scoasei câteva

hârtoage vechi, pe care le purtam din întâmplare la mine. I le întinsei. Primarul se uită la ele ca mâța-n calendar. Mi le înapoie.

— Ziceai că umbli după lucru, câine necredincios.

— Da, umblu după lucru.

— Ce știi să faci?

— Multe. La nevoie, orice.

— La cai te pricepi?

— Mă pricep. Altădată, când eram micșor, am avut și noi cai. Îi adăpam. Îi duceam la păscut. Îi țeșălam. Curățăm grajdul de bălegar.

— Atunci, ce să mai cutreieri drumurile? Dacă vrei, poți să rămâi slugă la cai chiar la mine.

— Dar cam câți cai ai dumneata?

— Mulți, bre, mulți, o adevărată herghelie.

— Cu atât mai bine. O să am ce îngriji.

Îi întrebai dacă mai ține și alte slugi la casă.

— Am o slugă, la oi, în Munții Măcinului. Pe lângă casă am avut, până acum o săptămână, un păcătos de turc de la Mangalia, unul Ismail. A fugit. S-a dus la Tekirghiol, pezevenghiul. Acolo au venit boierii la băi. Ismail o să se umple de parale. Duce bagaje. Văcsuiește ghetete. Scoate nămol din lac.

— Așadar, am nimerit la dumneata tocmai la țanc.

— Ești norocos, bre. Pe mine mă cunoaște o lume.

— Sunt stăpân bun. La mine munca e